

POSTANOWIENIE

Dnia 10 października 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa P. S.A. w W. i Przedsiębiorstwa (...) S.A. w W.
przeciwko P. S.A. w P.

o zapłatę

oraz z powództwa wzajemnego P. S.A. w P.

przeciwko P. S.A. w W. i Przedsiębiorstwu (...) S.A. w W.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 10 października 2018 r.,

na skutek skargi kasacyjnej pozwanego (powoda wzajemnego)

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 30 października 2017 r., sygn. akt V ACa (...),

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

**2. zasądza od strony pozwanej - powodowej wzajemnie P. S.A.
w P. na rzecz strony powodowej - pozwanej wzajemnie P. S.A. w
W. kwotę 12 500 (dwanaście tysięcy pięćset) zł tytułem kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną strony pozwanej - powodowej wzajemnie P. S.A. w P. od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 30 października 2017 r., sygn. akt V ACa (...) Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001, III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które

zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001, II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002, III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Skarżąca sformułowała zagadnienie prawne o treści: „czy wydanie prawomocnego wyroku mającego w sprawie znaczenie prejudycjalne w zakresie wiążącym inny sąd na podstawie art. 365 § 1 k.p.c. stanowi zmianę, która uchyla określone w art. 386 § 6 k.p.c. związanie sądu oceną prawną i wskazaniemi, co do dalszego postępowania?”. Powyższe pytanie nawiązuje do zarzutów: naruszenia art. 386 § 6 k.p.c. przez przyjęcie za Sądem Okręgowym, że Sąd Apelacyjny w (...) w wyroku z dnia 26 sierpnia 2008 r. (I ACa (...)) wyraził wiążącą dla tych sądów ocenę prawną w zakresie wykładni oświadczeń woli stron, co do sposobu i podstaw rozliczenia na podstawie § 15 ust. 6 umowy z uwzględnieniem założeń wyjściowych do kosztorysowania, gdy tymczasem Sąd Apelacyjny nie dokonał wykładni w tym zakresie, a jedynie zawarł w wydanym kasatoryjnym wyroku wskazanie co do dalszego postępowania stwierdzając, że rozpoznając ponownie sprawę Sąd Okręgowy, po rozpoznaniu wniosków dowodowych zgłoszonych przez strony, dokona wykładni § 15 ust. 6 w zw. z § 8 ust. 2 pkt umowy z dnia 27 sierpnia 2002 r. oraz założeń wyjściowych do kosztorysowania w aspekcie roszczeń dochodzonych powództwem głównym i wzajemnym, a następnie ustali wysokość wierzytelności przysługujących każdej ze stron z tytułu końcowego rozliczenia zadania inwestycyjnego; naruszenia art. 365 § 1 k.p.c. przez błędne przyjęcie, iż fakt wydania przez Sąd Apelacyjny w (...) wyroku z dnia 13 czerwca 2013 r. (I ACa (...)) oraz poprzedzającego wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 20 października 2011 r. (XVI GC (...)) przesądzających kwestię prejudycjalną w postaci nieważności oświadczeń stron o odstąpieniu od umowy, która to nieważność wynika z nieważności postanowień umowy z dnia 27 sierpnia 2002 r. zawartych w § 15 ust. 1 oraz § 15 ust. 3 pkt 1, nie stanowi zmiany, o której mowa w art. 386 § 6 k.p.c. jako przesłanki braku związania sądów ponownie rozpoznających sprawę.

Przedstawione przez skarżącą zagadnienie prawne nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, gdyż nie przystaje do rzeczywistego stanu rzeczy, bowiem,

Sądy obu instancji po ponownym rozpoznaniu sprawy uwzględniły fakt wydania wyroków w sprawie XVI GC (...) (I ACa (...)), którymi Sąd Okręgowy w W. oddalił powództwa stron występujących w tej samej konfiguracji procesowej - podmiotowej, co w niniejszej sprawie o zapłatę kar umownych w związku z odstąpieniem od umowy z dnia 27 sierpnia 2002 r., zaś Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelacje obu stron, wskazując, że dokonane przez strony na podstawie § 15 ust. i 15 ust. 3 pkt 1 tej umowy odstąpienia od umowy okazały się nieważne. Tymczasem, w niniejszej sprawie przedmiotem sporu jest zapłata części nie pokrytej należności za wykonane przez powodowe Spółki (pозwanych wzajemnie) na rzecz strony pozwanej (powodowej wzajemnie) prace objęte powołaną wyżej umową w związku zakończeniem przez strony współpracy przed wykonaniem całego zadania inwestycyjnego. Na marginesie należy nadmienić, że skarga kasacyjna strony pozwanej (powodowej wzajemnie) nie obejmuje oddalenia apelacji od wyroku Sądu pierwszej instancji oddalającego powództwo wzajemne.

Sądy obu instancji przyjęły, iż wprowadzie odstąpienia od umowy okazały się nieważne, co wynika ze wskazanego wyżej wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 13 czerwca 2013 r. w sprawie I ACa (...), ale strony w drodze porozumienia rozwiązały umowę. W związku z czym, podstawą rozliczeń między stronami za wykonane, a nie zapłacone roboty jest rozwiązanie umowy ze skutkiem *ex nunc* i to stanowiło podstawę rozstrzygnięcia, a nie odstąpienie od niej przez obie strony.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.).

Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Oczywistą zasadność skargi kasacyjnej skarżąca upatruje w przyjęciu także i przez Sąd Apelacyjny stanowiska Sądu Okręgowego o konwersji nieważnych oświadczeń każdej ze stron o odstąpieniu od umowy o realizację inwestycji, w zgodne oświadczenia woli o rozwiązaniu umowy. W związku z czym, skarżąca sformułowała zarzut naruszenia art. 58 § 1 i 3 k.c. w zw. z art. 65 § 1 i 2 k.c., przez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na błędnym przyjęciu, że nieważne oświadczenia o odstąpieniu skutkują dorozumianym rozwiązaniem przez strony umowy, a w konsekwencji prowadzą do obowiązku wzajemnego rozliczenia się na zasadach identycznych, jak w przypadku odstąpienia, z pominięciem zamiaru stron wskazanego w porozumieniu z dnia 21 grudnia 2005 r., gdy tymczasem do rozwiązania umowy mogło dojść w drodze porozumienia stron, którego jedynym wyrazem w ustalonym stanie faktycznym jest porozumienie z dnia 21 grudnia 2005 r.

Wskazana wyżej podstawa, z której pozwana Spółka wywodzi oczywistą zasadność skargi kasacyjnej, w kontekście powołanych w tej materii zarzutów, znowu nie przystaje do tego, co stanowiło podstawę faktyczną i prawną rozstrzygnięcia. Jakkolwiek Sądy *meriti* przyjęły konstrukcję konwersji nieważnych oświadczeń o odstąpieniu od umowy w ważne porozumienie o rozwiązaniu umowy, to jednak analiza pisemnych motywów do wyroków Sądów obu instancji wskazuje, iż taka konstrukcja stanowiła w istocie tylko jeden z elementów, składających się na konkludentnie wyrażony przez obie strony zamiar rozwiązania umowy. Konstrukcja konwersji nie stanowiła więc wyłącznej podstawy rozstrzygnięcia. Skarżąca pomija, że Sądy obu instancji rozpoznając ponownie sprawę uwzględniły również treść pisemnego porozumienia stron z dnia 21 grudnia 2005 r. w sprawie wzajemnego rozliczenia inwestycji zawartego w wyniku rozmów prowadzonych po odstąpieniu od umowy z dnia 27 sierpnia 2002 r. oraz po przeprowadzonej w okresie od dnia 23 listopada 2005 r. do dnia 9 grudnia 2005 r. wspólnie przez obie strony

inwentaryzacji wykonanych robót, dostaw i innych zobowiązań powstałych w wyniku realizacji umowy. Podstawą tego porozumienia był dokument pn. „Stan rozliczeń finansowych na dzień 12/12/2005”, obejmujący zestawienie umów zawartych - do dnia 10 listopada 2005 r. - w celu realizacji umowy oraz wyliczenie przez powodów należności pozostałej do zapłaty przez pozwaną w ramach rozliczenia zadania inwestycyjnego na łączną kwotę 185 086 589,26 zł. Niespornym jest, że w wykonaniu ustaleń zawartych w tym porozumieniu strona pozwana uregulowała kwotę 150 000 000 zł. Ubocznie należy wskazać, że w postępowaniu przez Sądami obu instancji strona pozwana nieskutecznie kontestowała ważność porozumienia z dnia 21 grudnia 2005 r. z powodu błędu, a po wydaniu zaskarżonego wyroku sama powołuje się na to porozumienie, jako to, które stanowiło podstawę rozwiązania umowy z dnia 27 sierpnia 2002 r. W oświadczeniu o częściowym uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli zawartego w porozumieniu z dnia 21 grudnia 2007 r. strona pozwana powoływała się na działanie pod wpływem błędu, polegającym na niezgodnym ze stanem faktycznym stanie ilościowym, jakościowym i wartościowym materiałów, dokumentacji projektowej, robót budowlano-montażowych, dokumentacji postępowań administracyjnych oraz innych zobowiązań spisanych w tym porozumieniu. Sąd obu instancji uznał uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia za bezzasadne, co w skardze kasacyjnej nie jest już przedmiotem zarzutów.

Powołane porozumienie stanowi jednoznaczne potwierdzenie przez obie strony zgodnego zamiaru stron rozwiązania umowy i zasad rozliczenia niedokończonej inwestycji. W konsekwencji, skoro zostało zawarte porozumienie w dniu 21 grudnia 2005 r., to ocena konstrukcji konwersji jest bezprzedmiotowa, ponieważ rozważane porozumienie zostało zawarte po złożeniu nieważnych oświadczeń o odstąpieniu. W powołanym porozumieniu, które zawiera elementy oświadczeń woli stron, jak rozwiązanie umowy i określenie zasad rozliczenia inwestycji oraz elementy oświadczenia wiedzy, jak określenie zakresu wykonanych przez powodów i odebranych przez stronę pozwaną robót, strony zgodnie określiły zasady wzajemnych rozliczeń, powołując się na treść § 15 umowy z dnia 27 sierpnia 2002 r., który jakkolwiek dotyczył rozliczeń na wypadek odstąpienia od tej

umowy, ale odwołanie się przez strony do tego postanowienia w porozumieniu o rozwiązaniu umowy oznaczało, że strony odnośnie do rozwiązania umowy, przyjęły takie same zasady rozliczeń, jak w przypadku odstąpienia oraz dokonały uszczegółowienia tych zasad. Zatem, jak stanowił § 15 ust. 6, strony miały określić wartość wykonanych prac. Po ustaleniu wartości faktycznie wykonanych usług, robót, dostaw i innych zobowiązań związanych bezpośrednio z realizacją umowy, strony miały dokonać wzajemnych rozliczeń z uwzględnieniem faktycznie dokonanych płatności. Nadto, strona pozwana miała zwrócić powodowym Spółkom wszelkie poniesione wydatki i koszty oraz pokryć zobowiązania zaciągnięte przez powodów od daty rozwiązania umowy.

Zważywszy na to, że strony po złożeniu nieważnych oświadczeń o odstąpieniu od umowy przystąpiły do inwentaryzacji wykonanych przez powodów robót, wskazana przez strony w porozumieniu data rozwiązania umowy, jest wcześniejsza, aniżeli data zawarcia porozumienia, które poprzedziła wspomniana inwentaryzacja. Nadto, w porozumieniu tym wskazano, że zakres rzeczowy inwentaryzacji stanowi jednocześnie przedmiot przejęcia przez stronę pozwaną od powodów.

Z powyższej przywołanych okoliczności faktycznych ustalonych przez Sądy *meriti* wynika, że wolą stroną było rozwiązanie umowy *pro futuro, ergo ex nunc*. W konsekwencji, rozliczeń inwestycji należało dokonać, według stawek określonych w umowie, do momentu jej obowiązywania, czyli zgodnie z § 8 ust. 2 umowy z dnia 27 sierpnia 2002 r., w którym strony określiły zasady określenia wynagrodzenia za roboty, dostawy i usługi w systemie Generalnego Realizatora Inwestycji, z wyłączeniem prac przygotowawczych i prac projektowych (za które wynagrodzenie określona w ust. 1 w formie ryczałtowej), przy przyjęciu podzielności świadczenia powodów. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że świadczenie wykonawcy z umowy o roboty budowlane ma charakter podzielny (zob. wyroki z dnia 23 stycznia 2008 r., V CSK 379/07, OSNC-ZD 2008, nr 4, poz. 108, z dnia 14 listopada 2008 r., V CSK 182/08, nie publ., z dnia 9 września 2011 r., I CSK 696/10, OSP 2012, nr 7-8, poz. 78). W niniejszej sprawie - dodatkowo - taka też była wola stron, które w ramach porozumienia z dnia 21 grudnia 2005 r. sporządziły

dokument potwierdzający zakres wykonanych robót i sposób rozliczenia nawiązujący do postanowień umownych.

Takie zasady rozliczeń przyjęły Sądy obu instancji i w tym kierunku prowadziły postępowanie dowodowe, w szczególności, na tych założeniach był oparty dowód wymagający wiadomości specjalnych oraz przy uwzględnieniu tych zasad Sądy określiły wysokość należności związanych z realizacją robót do rozwiązania umowy oraz tych robót, które zostały wykonane po dacie rozwiązania umowy, na podstawie zobowiązań zaciągniętych przez powodów przed rozwiązaniem umowy (35 086 589,26 zł + 4 879 883,58 zł + 126 400, 44 zł).

W związku z powyższym, wywód skarżącej, iż skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, oparty na tezie, że rozwiązanie umowy nastąpiło ze skutkiem *ex tunc* i w efekcie rozliczenia za wykonane roboty powinny zostać dokonane z pominięciem postanowień umownych, które obowiązywały do czasu jej rozwiązania, nie zasługuje na uwzględnienie, gdyż przeczy temu jednoznaczna treść porozumienia z dnia 21 grudnia 2005 r. (na które zresztą powołuje się w skardze kasacyjnej, jako to, które powinno stanowić podstawę rozstrzygnięcia), a także mając na względzie podzielny charakter świadczenia powodów, poparty także wolą stron porozumienia z dnia 21 grudnia 2005 r. Zresztą strona pozwana konieczność stosowania zasad z art. 494 k.c. wywodziła z nieważności porozumienia z dnia 21 grudnia 2005 r., czego nie potwierdziły wyniki postępowania przed Sądami obu instancji, zaś w skardze kasacyjnej ta kwestia nie jest już kontestowana.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c., art. 398²¹ k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej (§ 2 pkt 9 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie Dz. U. 2015, poz. 1800, ze zm. w zw. z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r.

zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności adwokackie,
Dz. U. 2016, poz. 1668).

aj